

Afghanistan

Händelseutvecklingen i skuggan av Talibanrörelsens militära framfart

Inledning¹

Denna rapport är framtagen på beställning av Migrationsverkets rättsavdelning. Landinformationen syftar till att ge en uppdatering av säkerhetssituationen i Afghanistan till följd av Talibanrörelsens militära framfart sedan maj 2021 och dess inverkan på civilbefolkningen.

Bakgrund

Den 22 juni talade FN:s Generalsekreterares representant för Afghanistan, Deborah Lyons, inför Säkerhetsrådet angående läget i landet. Hon rapporterade då att mer än 50 av landets knappt 400 distrikt fallit till talibanrörelsen sedan 1 maj då internationella styrkornas trupptillbakadragande inleddes. Hon uppgav också att många av de intagna distrikten är belägna kring städer, vilket indikerar att talibanrörelsen positionerar sig för att försöka inta provinshuvudstäder när det internationella trupptillbakadragandet är fullbordat. Talibanrörelsens pågående militära framfart står i stark kontrast till deras politiska kommissions uttalande om att de håller fast vid att arbeta vidare med sina motparter i en anda av ömsesidig respekt för att nå fram till en överenskommelse.²

Talibanrörelsen har inlett en omfattande offensiv som sträcker sig över stora delar av landet, men som är koncentrerad till norra Afghanistan. Den 1 maj, det datum då USA enligt avtalet med talibanrörelsen skulle ha dragit sig tillbaka, kan ses som en startpunkt för offensiven.³ Sedan dess har omkring 223⁴ av Afghanistans cirka 400 distrikt⁵ intagits av talibanrörelse. Företrädare för Talibanrörelsen uppgav den 9 juli att de nu tagit kontroll över 85 procent av

¹ Denna rapport är framtagen av Migrationsverket i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation](#) (2008). Rapporten innehåller landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden. Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänt kända förhållanden. Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets ståndpunkt i en viss fråga och Migrationsverket har inte för avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden. 2021-07-16, version 1.0. Utgiven av Nationella operativa avdelningen, Migrationsanalys – Migrationsverkets funktion för land- och omvärldsanalys. © Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2021. Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

² United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), Briefing to the United Nations Security by the Secretary-General's Special Representative for Afghanistan, Ms. Deborah Lyons, 2021-06-21, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

³ New York Times (The) (NYT), As Afghan forces crumble, an air of unreality grips the capital, 2021-07-08, [url](#) (Hämtad 2021-07-12); Afghanistan Analysts Network (AAN), Quarter of Afghanistan's districts fall to the Taliban amid calls for a 'second resistance', 2021-07-02, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

⁴ Long War Journal, Taliban advances as U.S. completes withdrawal, 2021-07-12, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

⁵ NYT, Taliban attack a provincial capital in Afghanistan's north, freeing prisoners, 2021-07-07, [url](#) (Hämtad 2021-07-12); Long War Journal, Mapping Taliban contested and controlled districts, uppdaterad 2017-07-13, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

landets territorium. Uppgifterna har dementerats av afghanska regeringen som menar att uttalandet gjorts i propagandasyfte med anledning av det amerikanska tillbakadragandet.⁶

Säkerhetsläget och konfliktdynamiken

Det pågående internationella trupptillbakadragandet öppnar upp en ny fas i konflikten, med endast afghanska parter.⁷ Talibanrörelsens senaste militära framfart speglar deras bristande intresse i att hitta en politisk lösning på konflikten. Agerande visar på hur rörelsen nyttjat fredssamtalen med USA och den internationella trupptillbakadragande i syfte att flytta fram sina positioner och samtidigt söka internationell legitimitet, uppger tankesmedjan Afghanistan Analyst Network (AAN) i sin rapport över händelseutvecklingen i början på juli.⁸

Den större offensiven har varit koncentrerad till de norra provinserna och vissa provinser har tagits över helt, med undantag för provinshuvudstadsdistrikten. Offensiver har skett även på andra håll i landet såsom i Ghazni, Herat och Uruzgan. Helmand och Kandahar. Norra Afghanistan har historiskt varit ett fäste för talibanrörelsens motståndare. AAN drar slutsatsen att offensiven i norr kan ha som syfte att förhindra att ett motstånd organiserar sig där.⁹

Det är främst landsbygdsområden som intagits men även mindre städer. Enligt avtalet med USA skulle provinshuvudstäder vara fredade från angrepp¹⁰, men utvecklingen ser ut att förändras i denna del då talibanrörelsen gjort framstötter mot flera provinshuvudstäder den senaste veckan. Den 7 juli angreps provinshuvudstaden Qala-e-Naw, Badghis. Regeringsstyrkor verkar dock ha återtagit staden.¹¹ Den 9 juli intog talibanstyrkorna ett polisdistrikt i landets näst största stad, Kandhar. Strider uppges ha pågått i tätbefolkade områden, samtidigt som afghanskt stridsflyg anfallit närliggande distrikt i ett försök att trycka tillbaka fortsatta avancemang mot provinshuvudstaden.¹² Tolo News rapporterar att talibanstyrkorna intagit flera distrikt i Ghazni och även börjat inta områden i och omkring provinshuvudstaden Ghazni.¹³

Ett fåtal distrikt har återtagits men afghanska regeringsstyrkor tycks fokusera på att skydda vissa distrikt av särskilt värde och större städer. Offensivens konsekvenser skiljer sig åt från plats till plats. På vissa platser har övertagandet varit förenat med intensiva strider med civila offer som följd.¹⁴ På andra platser har regeringsstyrkorna omedelbart dragit sig tillbaka och det har också förekommit att det har förhandlats fram en reträtt med hjälp av lokala makthavare.

Den lokala konfliktdynamiken varierar betydligt. I vissa fall har talibanstyrkor gått in ostört och hissat en flagga på distriktshögkvarteret och i andra fall har det förekommit regelrätta eldstrider med omfattande lokala konsekvenser. Samma dynamik återfinns vid kampen om gränsövergångarna till grannländerna där det ibland förekommit eldstrider och ibland har de

⁶ Reuters, Taliban say they control 85% of Afghanistan, humanitarian concerns mount, 2021-07-10, [url](#) (Hämtad 2021-07-13)

⁷ AAN, 2021-07-02

⁸ Ibid

⁹ Ibid

¹⁰ NYT, 2021-07-07

¹¹ NYT, 2021-07-07

¹² NYT, 2021-07-09

¹³ Tolo News, '261 Taliban Killed' in Past 24 Hours: MoD, 2021-07-13, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

¹⁴ Long War Journal, uppdaterad 2021-07-10

övertagits genom att personal på plats handgripligen övermannat. Hur beständig kontrollen över gränsövergångarna är över tid är i detta nu oklart. Relaterat till konfliktdynamiken kan talibanrörelsens strategi delvis antas utgå ifrån propagandasyften, dels för att ge intrycket av legitimitet genom större kontroll av territorier än vad man faktiskt har och dels för att höja den egna moralen och negativt påverka moralen hos de afghanska styrkorna.¹⁵

Parallellt med offensiven har de internationella styrkorna, inklusive de amerikanska, nästan helt dragit sig ut ur landet. USA har inte längre någon bas i landet som amerikanskt flygväpnen kan utgå från. Flygunderstödet har tidigare visat sig vara avgörande för afghanska markstyrkors möjlighet att framgångsrikt bedriva operationer. Amerikanskt flygunderstöd utgår nu från persiska viken, men med ett begränsat mandat och lång responstid att slå till mot talibanmål.¹⁶

För mer information om konfliktdynamiken rekommenderas Afghanistan Analysts Net Works rapport: *A quarter of Afghanistan's districts fall to the Taliban amid calls for a 'second resistance'*

Den territoriella kontrollen över landets distrikt har utvecklats snabbt över tid, i synnerhet de senaste två månaderna där talibanrörelsen i snabb takt utökat och fortsätter utöka sin territoriella kontroll. Konfliktdynamiken förändras ständigt med stora osäkerhetsfaktorer både vad gäller beständighet i erövringar på både kort och lång sikt där flertalet faktorer spelar roll.¹⁷

Nedanstående kartor från FDD's Long War Journal¹⁸ illustrerar hur den territoriella kontrollen har förändrats från den 3 maj 2021 till den 13 juli 2021. Som underlag har öppet tillgänglig information använts och bör därför tolkas med försiktighet eftersom det råder stor osäkerhet kring utvecklingen på marken som också snabbt förändras på kort sikt.

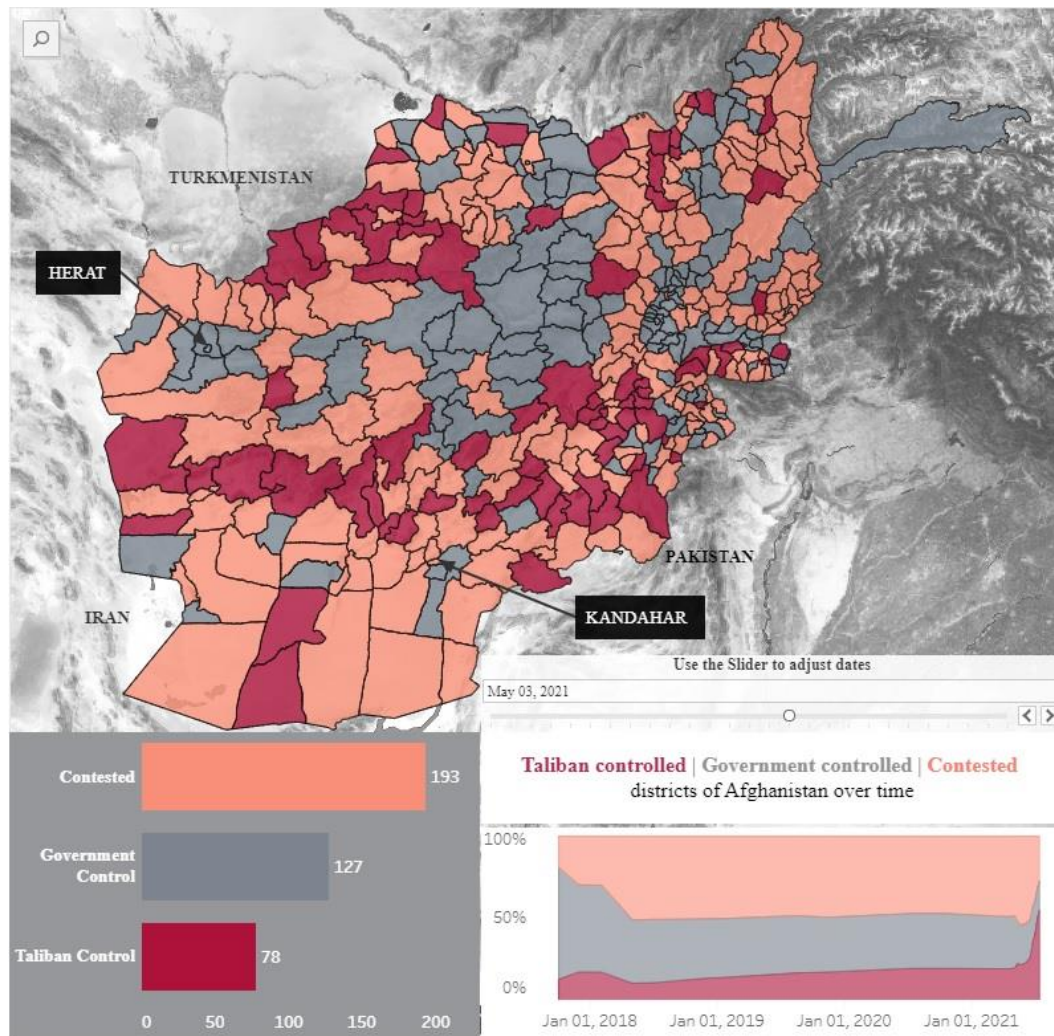
¹⁵ AAN, 2021-07-02

¹⁶ NYT, U.S. Leaves its last Afghan base, effectively ending operations, 2021-07-02 (Hämtad 2021-07-12), NYT, Biden sends dueling messages on Afghanistan, 2021-07-02, [url](#) (Hämtad 2021-07-12); NYT, U.S. Leaves its last Afghan base, effectively ending operations, 2021-07-02, [url](#) ; Tolo News, US withdrawal from Afghanistan nearly complete; CENTCOM, 2021-07-07, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

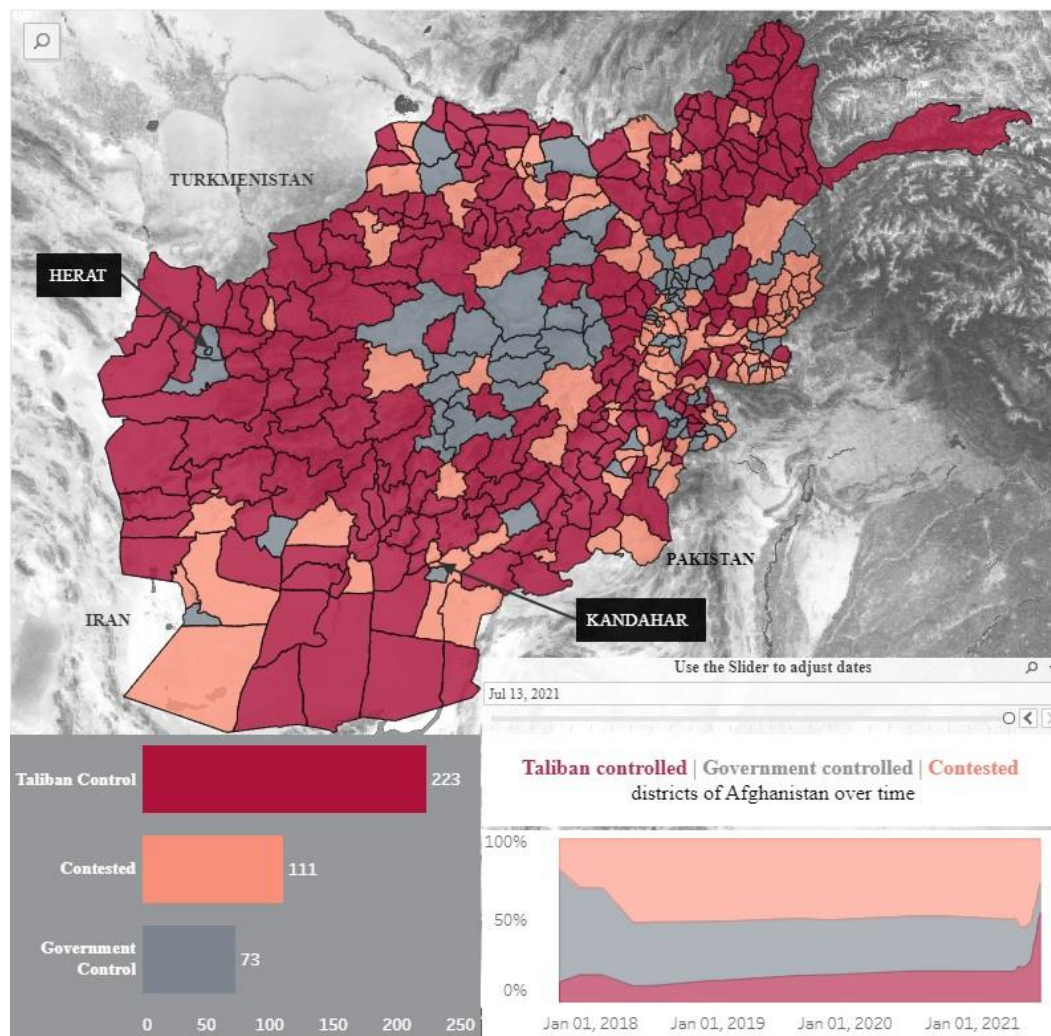
¹⁷ Migrationsanalys kommentar

¹⁸ FDD's Long War Journal, Mapping Taliban Contested and Controlled Districts in Afghanistan, 2021-07-13, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

Figur 1 Territoriell kontroll över Afghanistans distrikt den 3 maj 2021

Figur 2 Territoriell kontroll över Afghanistans distrikt den 13 juli 2021

Strategiska områden av särskilt intresse

Talibanrörelsen har intagit ett antal strategiska platser sedan offensiven börjat för två månader sedan. Den ekonomiskt viktiga torrhamnen och gränsövergången Sher Khan Bandar i Kunduz, mot gränsen till Tadzjikistan intogs i juni månad efter att afghanska styrkor dragit sig tillbaka.¹⁹ Den 8 juli rapporterades att de intagit den främsta gränsövergången till Iran –

¹⁹ Aljazeera, Taliban captures Afghanistan's main Tajikistan border crossing, 2021-06-22, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

Islam Qala- och gränsövergången mot Turkmenistan –Torghundi, båda belägna i Heratprovinsen.²⁰ Den 14 juli intåg talibanrörelsen gränsövergången mot Pakistan i Spin Boldak, Kandahar. Gränsövergången är landets näst trafikerade inreseort och viktigaste handelsled med Pakistan.²¹ Dessa platser är strategiskt viktiga ur ekonomiska²² och logistiska perspektiv.

Det finns inga uppgifter i dagsläget som tyder på att talibanstyrkorna gjort framryckningar mot huvudstaden Kabul. Däremot rapporteras om att talibanrörelsen intagit en rad byar i Sarobidistriktet, öster om Kabul, efter att regeringsstyrkor övergivit sina poster i området.²³ Flygplatsen i Kabul bevakas av turkiska trupper. Förhandlingar pågår mellan Turkiet och USA om amerikanskt stöd (bl.a. ekonomiskt och diplomatiskt) för att säkra Turkiets mandat.²⁴ Trupperna utgör en viktig garant för diplomatiska beskickningar att fortsätta arbeta i landet.²⁵ Talibanrörelsen har ställt sig kritiskt till den turkiska truppen närvaron, som de menar ska rätta sig efter avtalet och i likhet med övriga NATO-medlemsstater med truppen närvaro i Afghanistan lämna landet.²⁶

Nygamla aktörer – risk för människorättsöverträdelser

Det har kommit rapporter från norra Afghanistan om att miliser mobiliserats för att försvara områden, däribland Mazar.²⁷ Företrädare för regeringen har också uttalat att man är beredd att stödja dessa initiativ. Vissa lokala miliser har funnits i områdena länge. I andra fall tycks det vara tal om nya miliser.²⁸

En oroväckande trend är att gamla så kallade mujahedin-partier²⁹ beväpnar sig på nytt. I Jawzjan-provinsen har Dostums³⁰ son tagit kommando över en Junbesh-milis för att försvara provinshuvudstaden. Ledande företrädare för Jamiat-e Islami har sagt att de ska göra det samma. Flera av de områden som nu intagits är starka fästerna för partiet.³¹

De här grupperna har, liksom talibanrörelsen, en historia av allvarliga människorättsbrott. Dessa inkluderar bland annat övergrepp mot civilbefolkningen och kollektiv bestraffning på etnisk grund och av hela byar. Informationen så här långt är sparsmakad men uppgifter finns

²⁰ BBC News, Taliban capture key Afghanistan border crossings, 2021-07-10, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

²¹ Reuters, Afghan Taliban seize border crossing with Pakistan in major advance, 2021-07-14, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

²² Talibanrörelsen är effektiva indrivare av skatter och tull.

²³ NYT, Taliban enter Kandhar city and seize borderposts, 2021-07-09, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

²⁴ AlJazeera, Will Turkey take over security at Afghanistan's main airport?, 2021-07-09, [url](#) (Hämtad 2021-07-12)

²⁵ Sabah Daily, 'Turkey running Kabul airport to ensure diplomatic community's security', 2021-06-21, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

²⁶ AlJazeera, 2021-07-09

²⁷ ANN, 2021-07-02

²⁸ NYT, Attacked and vulnerable, some Afghans are forming their own armies, uppdaterad 2021-06-24, [url](#) (Hämtad 2021-07-14); Tolo News, 1,500 public force members in place to defend Balkh, 2021-07-08, [url](#) (Hämtad 2021-07-14); ANN, 2021-07-02

²⁹ Dessa partier/grupper stred ömsom med varandra och ömsom mot varandra under inbördeskrigseran. De slöt sedan samman i den så kallade Norra alliansen och stred mot talibanerna kring millennieskiftet. Trots andra motsättningar är de lojala med den nuvarande republiken. Flera personer i toppen av dessa grupper kan dock svårigen beskrivas som annat än krigsherrar.

³⁰ Fältmarskalk Abdul Rashid Dostum. Innan dess vicepresident krigsherren. En av de mest inflytelserika personerna i norr och bland landets uzbeker. Ökänd för människorättsbrott m.m.

³¹ ANN, 2021-07-02

om åtminstone ett distrikt där talibanrörelsen nyligen ska ha bränt ner människors hem för att de tidigare hjälpt afghanska militären under en tidigare belägring. Bedömare har uttryckt oro för att liknande saker ska hända i den nu pågående situationen.³²

Konfliktens inverkan på civilbefolkningen

Lägesutvecklingen fortsätter skapa oro och ovisshet bland civilbefolkningen, och där många befärar en tillbakagång till det envælde som en gång rådde under talibanstyret.³³ UNHCR har tidigare i veckan varnat för en hotande humanitär kris. Utöver pågående stridigheter, har civilbefolkningen utsatts för påtryckningar av olika väpnade aktörer. Spridning av improviserade sprängmedel (IED) är en annan påföljd av det upptrappade läget. Avbrott i samhällstjänster och sinande försörjningsmöjligheter har föranlett ökade behov av humanitär hjälp till den drabbade befolkningen på plats, men också för de som tvingats fly sina hem de senaste veckorna.³⁴

Omkring 18,4 miljoner individer är i behov av humanitär hjälp, varav 3,1 miljoner barn riskerar akut undernäring. Tillgång till mediciner blir allt svårare och sjukvårdspersonal har tvingats fly efter att vårdinrättningar kommit under attack.³⁵

Talibanrörelsen har tvingat civilbefolkningen att evakuera sina hem samt hotat med represalier mot personer som tidigare samarbetat med regeringsstyrkorna. I Bagh e-Sherkat, Kunduzprovinsen, och Faizabad, Badakhanprovinsen, tvingades 400 respektive 200 på flykt under juni månad när talibanstyrkorna intog distrikten.³⁶

Internflyktingar

Enligt OCHA befinner sig närmare 270 000 människor på flykt internt i Afghanistan, beräknat från den 1 januari 2021 t.o.m. den 1 juli 2021. Det största antalet internflyktingar har rört sig inom den egna provinsen och störst rörelse rapporteras ha skett inom provinserna Konduz och Nangarhar men även en stor del i Kandahar samt Day Kundi. Sedan i maj har talibanernas offensiv (t.o.m. den 11 juli) gjort att drygt 123 000 människor befinner sig på flykt internt i landet (drygt 73 000 internflyktingar i maj månad). Det är alltså Konduz följt av Nangarhar som utgör de provinser där det skett störst rörelse både inom och till provinserna. Internflyktsmönstret speglar talibanernas pågående offensiv i de områden där striderna varit mest intensiva (norra områden där det även finns ett större talibanmotstånd).³⁷

Civila offer

Det finns i dagsläget mycket lite rapportering om civila dödsoffer i den pågående konflikten. UNAMA har vanligtvis en regelbunden rapportering i form av kvartalsrapporter där konflikt-

³² ANN, 2021-07-02

³³ BBC News, Afghanistan: Soldiers flee to Tajikistan after clashes Taliban, 2021-07-05, [url](#) (Hämtad 2021-07-13)

³⁴ UNHCR, UNHCR warns of imminent humanitarian crisis in Afghanistan, 2021-07-12, [url](#) (Hämtad 2021-07-13)

³⁵ Reuters, 2021-07-10

³⁶ Human Rights Watch (HRW), Afghanistan: Taliban forcibly displace civilians, 2021-07-07, [url](#) (Hämtad 2021-07-13)

³⁷ OCHA, Humanitarian Response, Internal Displacement due to Conflict, 2021-07-13, [url](#) (Hämtad 2021-07-12).

relaterade civila dödsoffer redovisas. UNAMA:s senaste rapport utkom i april för perioden januari till mars 2021 och täcker således inte den senaste utvecklingen.³⁸ The New York Times har rapporterat närmre på ämnet och har genom sina korrespondenter i Afghanistan försökt dokumentera och rapportera om civila dödsoffer från den senaste tidens konfliktutveckling. De understryker att rapporteringen präglas av stor osäkerhet bl.a. p.g.a. att lokala myndigheter inte alltid bekräftar civila dödsfall och att det finns risk för överdrift från respektive aktör i konflikten. Rapporterade siffror ska ses i ljuset av detta. I maj månad rapporterades 260 civila dödsoffer, juni 208 och den 8 juli 24 dödsoffer. För närmare information om civila dödsoffer, aktuella provinser etc. se [The New York Times, The Afghan War Casualty Report](#).

Informationsläget och fortsatt bevakning

Läget just nu är volatilt och snabbföränderligt. Det är mycket som händer på en mycket stor yta. Afghanistan får relativt sett anses vara en välbevakad konflikt. Med tanke på händelseutvecklingen bör man i nuläget vara beredd på att underrapporteringen om vad som händer på marken, särskilt utanför de större städerna, är utbredd.

Migrationsanalys kommentar

Enligt vissa underrättelsebedömningar från USA kan den afghanska regeringen komma att falla inom sex månader till två år.³⁹ Sedan denna bedömning gjordes har talibanrörelsen snabbt vunnit mer mark. En annan bedömare talar om att en statskollaps kan vara verklighet inom veckor eller månader.⁴⁰

Flera faktorer påverkar den framtida utvecklingen. Den afghanska militärens förmåga att försvara landet är en av dessa faktorer. Det är uppenbart att de saknar förmåga att upprätthålla kontroll i hela landet och att de inte kunnat försvara merparten av de områden som nu angripits. Huruvida de har förmågan att försvara större städer om dessa angrips i stor skala är oklart. Talibanrörelsen har ett intresse i att inte provocera fram en amerikansk policyändring som innebär en ny intervention. De har också ett intresse av att inte bli en pariastat utan internationellt stöd vid ett eventuellt maktövertagande.

En amerikansk eller internationell intervention mot vad som nu pågår ter sig osannolik. President Biden höll en presskonferens den 8 juli där budskapet var klart – det amerikanska trupp-tillbakadragandet är så gott som färdigt och kommer vara avslutat 31 augusti. USA:s inblandning kommer vara avgränsad till antiterror-operationer⁴¹, utbildningsinsatser, skydd av ambassaden och möjligen skydd av Kabuls flygplats. De senaste månadernas offensiv påverkar inte den amerikanska planen.⁴² Frågan är om USA och världssamfundet har en röd linje i relation till talibanrörelsens avancemang och vad den i så fall är. Det är en osäkerhetsfaktor i sammanhanget.

³⁸ UNAMA, Report on the Protection of Civilians in Armed Conflict, [url](#) (Hämtad 2021-07-13).

³⁹ NYT, As Afghan forces crumble, an air of unreality grips the capital, uppdaterad 2021-07-14, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

⁴⁰ ANN, Afghanistan at risk of collapse as Taliban storm the north, 2021-07-05, [url](#) (Hämtad 2021-07-14)

⁴¹ Dessa omfattar inte operationer med talibanrörelsen som mål.

⁴² Youtube, President Biden delivers remarks on the drawdown efforts in Afghanistan, [odaterad], <https://bit.ly/3qUfw2o> (Hämtad 2021-07-14)

Talibanrörelsens kapacitet är också en faktor att ta med i beräkningarna. De tycks onekligen ha överhanden nu men det bör beaktas att det är en sak att inta illa försvarade distrikt på landsbygden och en annan att inta och upprätthålla kontroll över större städer.

Oaktat om och i så fall när republiken faller är det ett faktum att det i skrivande stund pågår strider på flera håll i landet. Utan internationell intervention är det sannolikt att så kommer vara fallet under en överskådlig framtid. Risken att civilbefolkningen drabbas av konfliktvåld och andra våldshandlingar är hög.

I samband med den senaste tidens utveckling förekommer det hittills obekräftade rapporter om att den afghanska regeringen och högt uppsatta företrädare för Talibanrörelsen gått med på att föra samtal i Doha, Qatar. Förhandlingarna spekuleras äga rum under fredagen den 16 juli. Migrationsanalys fortsätter bevaka situationen.

MIGRATIONSVERKETS FUNKTION FÖR LAND- OCH OMVÄRLDSANALYS

Den 1 maj 2019 inrättade Migrationsverket en ny funktion för land- och omvärldsanalys. Funktionen benämns Migrationsanalys och finns inom Migrationsverkets Nationella operativa avdelning. Migrationsverkets system för landinformation, Lifos, fortsätter att vara den plats där rapporter publiceras.